

Martti Lutherin avoin kirje Frankfurt am Mainiin vuonna 1533

Dr. Martin Luthers Werke: Kritische Gesamtausgabe (WA). 30/III: 558-571 .

Dr. Martin Lutherin sämtliche Schriften (St.L.) 2. edition 17: 2007-2024

Kurt Aland, ed., Die Werke Martin Luthers in neuer Auswahl Für die Gegenwart (LD, 4: 214-22. (sakramenttiosuus)

Esipuhe

Marburgin väittelyissä vuonna 1529 ristiriita Lutherin ja Zwinglin välillä Herran ehtoollisesta oli tullut vedenjakajalle. Vaikka Luther oli nähnyt osaltaan vaivaa yhteisymmärryksen löytymiseksi ja yhteisymmärrykseen päästiinkin 14:ssa artiklassa, sitä ei kuitenkaan löydetty 15. artiklassa, joka koski Herran ehtoollista. Tässä viimeisessä artiklassa todettiin, että “vaikka tällä hetkellä emme olekaan löytäneet yhteistä ymmärrystä siitä, onko todellinen ruumis ja veri ruumiillisesti läsnä leivässä ja viinissä, tulisi kummankin osapuolen siitä huolimatta osoittaa kristillistä rakkautta toista kohtaan...”¹. Yhteisen näkemyksen puuttuminen Herran ehtoollisesta tuli tuottamaan lisää kiistoja tulevina vuosina. Lutherin kirje frankfurtilaisille on lähetetty tässä tilanteessa.

Tilanne Frankfurtissa Marburgin väittelyn jälkeen ja ennen tätä Lutherin kirjettä oli Herran ehtoollisen suhteen menossa hajaantumisen suuntaan. Tämä oli yllättävää sen tosiasian valossa, että Lutherin Suuri tunnustus Kristuksen ehtoollisesta, hänen päävastauksensa Zwinglin ymmärrykseen ehtoollisesta, julkaistiin ensi kerran juuri Frankfurtin vuosittaisilla kirjamesseilla.² Siitä huolimatta Lutherille oli tullut viestiä monilta, “jotka olivat olleet Frankfurtin messeilla”, että zwingliläisten käsitystä Herran ehtoollisesta opetettiin siten, kuin “se olisi täysin yhdenkaltainen” Lutherin tunnustuksen kanssa.

Osa näistä saarnaajista, jotka olivat vastuussa tästä teeskentelystä oli tunnettuja henkilöitä. Luther ei kuitenkaan halunnut nimetä näitä henkilöitä kirjeessään tai hän ei ehkä itse tiennyt heidän nimiään. [§2] Tiedämme kuitenkin, että Johann Cellarius, joka elokuusta 1529 saakka oli opettanut luterilaista oppia Frankfurtissa, joutui sen tähden lähtemään Frankfurtista zwingliläis-mielisen kollegansa Dionysius Melanderin painostuksesta. Cellarius meni tämän jälkeen Wittenbergiin ja tällä tavoin Luther myös tuli tietoiseksi tapahtumista Frankfurtissa. Vahvistus tähän tuli näiden kaupunkien välillä kulkevien kauppiaiden toimesta. Tässä tilanteessa Luther kirjoitti “Avoimen kirjeensä” vuoden 1532 loppupuolella. Kirje lähetettiin tammikuun alussa 1533 ja kuun lopulla frankfurtilaiset papit alkoivat jo huolestua asiasta. Saman vuoden maaliskuussa he lähettivät “Puolustuksen”. Tätä seurasi hyvin epäselvä tilanne, jonka alulle saattaja oli Martin Bucer.³

Todellakin Bucer oli seissyt alusta alkaen frankfurtilaisten zwingliläisymmärrysten takana. Marburgissa hän oli valmis hyväksymään Lutherin tunnustuksen Herran ruumiin ja veren todellisesta läsnäolosta⁴. Tämä johtui kuitenkin enemmän hänen välittäjän taidoistaan kuin halusta ratkaista teologisia eroavuuksia.⁵ Samoin hänen roolinsa frankfurtilaisten “Puolustuksen” koostamisessa oli enemmän kuin neuvoa-antava. Vaikkakin asiakirjan oli allekirjoittanut neljä pappia, heidän joukossaan Dionysius Melander, tämän vastauksen kirjoittajana oli tosiasiaassa toiminut Bucer, kuten alkuperäinen käsikirjoitus osoittaa.⁶

Jon D. Vieker (1990)

Avoin kirje Frankfurt am Mainiin

Kunnianarvoisille ja harkitsevaisille, Frankfurt am Mainin kaupungin raadille ja seurakunnalle, armollisille herroilleni ja ystäväilleni. Armoa ja rauhaa Kristukselta meidän Herraltamme ja Vapahtajaltamme.

Kunnianarvoisat, harkitsevat, rakkaat herrat ja ystävät:

1. Olen kuullut monilta, jotka ovat tulleet luotanne Frankfurtin messuilta, että kaupungissanne kuuluu pyhää sakramenttia opetettavan teidän keskuudessanne zwingliläisellä tavalla, kuitenkin sillä kuvalla ja sanoilla kuin se olisi täysin yhdenmukainen meidän ja meikäläisten opetuksen kanssa. Olen myös usein kuullut sanottavan, että tämä on tehty niin taidokkaasti, että kukaan ei ole varma, mitä sillä tarkoitetaan ja miten se uskotaan. Kaiken tämän olen jättänyt omaan arvoonsa. En ole tähän puuttunut Frankfurtissa, koska se ei ole vastuullani ja tiedän hyvin, että minä en ole se, jonka tulee vastata siitä Kristukselle, vaan teidän saarnaajanne sekä te kaikki yhdessä.

2. Kuitenkin, koska minua on niin sydämellisesti pyydetty esittämään neuvoni, niin haluan kirjoittaa tämän avoimen kirjeen teille kaikille, jotka olette erehtyneet tai epävarmoja tässä asiassa tai ehkä varmoja siitä, että teidän saarnaajanne eivät usko eivätkä opeta, että ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä leivässä ja viinissä (ja kysyvät), pitäisikö heidän mennä muun joukon kanssa vastaanottamaan sakramenttia vai tästä syystä välttää ja olla ilman. Teitä palvellakseni olen halunnut julkaista tämän avoimen kirjeen, koska en tunne näitä enkä tunne näitä eksyksissä olevia enkä heidän nimiään, enkä haluakaan tietää. Minulla ei ole mitään tekemistä teidän saarnaajienne ja heidän seuraajiensa kanssa. He ovat nähneet ja kuulleet riittävästi, mitä minä ja meikäläiset opettamme ja uskomme sakramentista. Mutta kun he luopuvat meistä ja pysyttelevät erossa, niin annamme heidän myös mennä. Tekevätkö he hyvin, sen he tulevat näkemään!⁸

3. Sen tähden minä pyydän ystävällisesti, että te vastaanotatte tämän tarpeellisen kirjeen. Se on samalla todistajana Jumalan ja maailman edessä⁹, jos joillain teidän joukossanne on se harhaluulo, että teidän saarnaajanne ovat yhtä meidän kanssamme ja opettavat samalla tavalla pyhästä sakramentista. Tästä kirjeestä he saavat tietää, että me emme ole lainkaan yhtä, ja kenenkään ei näin ollen pitäisi uskoa kuulevansa heiltä meidän opiamme. Niin monessa kohtaa he sitä ivaavat ja hylkäävät sen, kuten koko maailma. Näin Frankfurtista tulijat todistavat yhtäpitävästi. Uskomme heidän kertomuksensa, ja että tämä on todellinen tilanne.

4. On monia paikkoja, (kuten minua on lohdutettu), missä vastedes opetetaan kuten me. Mutta jotkin muut nähdessään, että rattaat on ajettu liian pitkälle ja syvälle mutaan eikä heidän aiempi huutonsa, että sakramentissa on läsnä ainoastaan leipä ja viini, enää käy.¹⁰ He ”pyyhkivät suutaan” (lopettavat sen)¹¹ ja muuttavat sanojaan, mutta säilyttävät silti alkuperäisen tarkoituksensa sekä mielessä että käytännössä. Suullaan he sanoivat: Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti läsnä sakramentissa. Kun yksinkertainen mies kuulee tämän, niin hän ajattelee, että he opettavat samalla tavalla kuin me ja menee vastaanottamaan sakramentin ja saa kuitenkin pelkkää leipää ja viiniä, sillä hänen opettajansa ei anna eikä tarkoitakaan mitään sen enempää. Salainen selitys (glossa) ja tarkoitus on kuten ennenkin, että sakramentissa on kyllä läsnä todellinen Kristuksen ruumis ja veri, mutta kuitenkin vain hengellisesti, ei ruumiillisesti. Se myös vastaanotetaan ainoastaan uskolla sydämessä eikä ruumiillisesti suulla. Se vastaanottaa ainoastaan leivän ja viinin.¹²

5. Kas, eikö tässä harjoiteta pirullista leikkiä Kristuksen sanoilla ja petetä hävyttömästi yksinkertaisia sydämiä sakramentin suhteen ja ryöstetä se heiltä? Sehän on samaa, kuin mitä Hieronymus kirjoitti areiolaisista.¹³ Heidän piispansa saarnasivat niin, että kristityt ymmärsivät heidän sanansa toisin, kuin mitä he itse asiassa tarkoittivat. Myös areiolaiset olivat ajaneet rattaansa niin syvälle mutaan¹⁴, että heidän huutonsa ei enää tahtonut kelvata: nimittäin, että Kristus olisi ainoastaan luotu olento eikä Jumala. Mutta silloin myös areiolaiset muuttivat sanansa, vaikenivat luomisesta ja kutsuivat Kristusta ”Jumalaksi”, jopa ”todelliseksi Jumalaksi”. Sen salainen merkitys oli kuitenkin tämä: Kristus on Jumala *nuncupative*¹⁶, eli hänellä on Jumalan nimi ja häntä kutsuttaisi Jumalaksi. Olisi oikein kutsua Kristusta Jumalaksi, mutta hän ei kuitenkaan olisi luonnoltaan Jumala, iankaikkinen ja yhtä Isän kanssa. Samoin Johannes Kastajaa kutsutaan ”enkeliksi”. On totta, että häntä kutsutaan ”enkeliksi” Matt. 11:10). Hän on kuitenkin luonnoltaan ihminen ja ei enkeli. Areiolaiset ajattelivat siis salaa mielessään, että Kristus oli ainoastaan luotu olento, mutta suullaan he sanoivat häntä Jumalaksi.

6. Samalla tavalla tekevät nyt meidän paavilaisemme.¹⁸ Melkein huutamalla he aivan tuomitsivat Vapahtajan, Kristuksen ja hänen uskonsa ja opettivat rakentamaan omien töidemme varaan. Kun he huomaavat, että heidän iljettävä kauhistuksensa on tullut liian selvästi ilmi, he vetävät nyt takaisin.¹⁹ Hekin tarrautuvat sanaan “usko” ja saarnaavat uskosta ja hyvistä töistä. Sanan “usko” alla he kuitenkin pysyvät salaa vanhassa kauhistuksessaan, sillä he sanovat: “On totta, että uskon kautta tullaan vanhurskaaksi, mikäli vain työt seuraavat mukana, sillä ennen ja ilman töitä usko ei merkitse mitään”. Näillä sanoilla he kuvaavat uskoa, ikään kuin se vanhurskauttaisi, mutta antavat silti vanhurskauden töille, pelkälle uskolle eivät mitään. Sitten he puhdistautuvat sanomalla, että usko vanhurskauttaa kun siinä on työt mukana, muutoin siitä ei ole mihinkään. Jos sanon: Usko vanhurskauttaa, mutta ilman töitä se ei ole mitään, se on kuin puhaltaa samasta suusta kuumaa ja kylmää²⁰. Jos pelkkä usko ilman töitä ei ole mitään, niin työt ovat sitten kaikki kaikessa, kun kerran tämä “ei mitään”, siis usko, on mukana. Se on heidän salainen tarkoituksensa ja näin vanha, aikaisempi kauhistus esitetään uusilla sanoilla. Vanhan epäjumalan päälle puetaan uusi takki.²¹

7. Niin tekee tämä kaksikielinen joukkio. He sanovat: “Kristuksen ruumis ja veri ovat todellisesti sakramentissa, mutta vain hengellisesti eikä ruumiillisesti.” He pitäytyvät entiseen erheeseensä, että sakramentissa on ainoastaan viiniä ja leipää. He esittävät, että tavallisen kristityn ei tarvitse tietää, miten Kristuksen ruumis on läsnä sakramentissa, vaan riittää, että hän uskoo, että se on ruumis, jota Kristus tarkoitti.²² Mikäli nyt uskot tämän opin mukaisesti, että Kristuksen ruumis on ruumiillisesti taivaassa ja hengellisesti sakramentissa²³, niin hengessä ja uskossa sinä saat sen ruumiin, jota Kristus tarkoitti, vaikkakin leivässä ja viinissä vastaanotat vain leipää ja viiniä.

8. Näin he hävittävät Herran ehtoollisen ja totuttavat ihmisiä lähtemään ja kuolemaan ilman sakramenttia. He sanovat: “Mitä minä sakramentista, sehän on vain leipää ja viiniä, kun minulla on Kristuksen ruumis ja veri hengellisesti sydämessäni?” Mitä petollista kaksinaamaisuutta ja valhetta tämä onkaan, kun he eivät ainoastaan kiellä totuutta, vaan eivät myöskään uskalla tunnustaa vapaasti omaa uskoaan? Millaisia kristittyjä ovat nämä, jotka ovat niin petollisia, eivätkä uskalla ilmaista oppiaan avoimesti, vaan myyvät sitä väärässä valossa ja peitellen? Tämä ansaitsee kaksinkertaisen helvetin: ensinnäkin he valehtelevat vastoin Jumalan sanaa ja toiseksi he kieltävät eivätkä vapaasti tunnusta omaa oppiaan, josta he ylpeilevät Jumalan sanana.

9. Mitä nyt arvelet? Mitä hurskaan sydämen tulisi tehdä, jos hän saa tietää tällaisesta pahuudesta ja valheellisuudesta sielunhoitajassaan tai epäilee sellaisesta? Ajatteletko, että hänen sydämensä voisi tyytyä hänen hävyttömän valheellisiin sanoihinsa, kuten: “Usko ruumiiseen, jota Kristus tarkoittaa, äläkä kysele enempää”. Ei, rakas ystäväni! Hän uskoo näin jo ennen kuin hän tulee, vaikka ei käy nauttimaan sakramenttia. Syy, miksi hän tulee kysymään, on se, että hän haluaa tietää, saako hän suuhunsa ainoastaan leipää ja viiniä. Hän ei kysy mitä hänen tulisi sydämessään uskoa Kristuksesta ja hänen ruumiistaan, vaan mitä (papin) käsi hänelle ojentaa. Tässä ei kelpaa pyöritellä puuroa suussaan ja sanoa “Mmm, mmm.”²⁴ Häntä ei saa opettaa: “Usko siihen ruumiiseen, mitä Kristus tarkoittaa.” Sylkäise puuro ulos, lopeta pyörittely ja kerro avoimesti ja selvästi, vastaanottaako hänen suunsa ainoastaan leipää ja viiniä. Miksi hänen pitäisi uskoa siihen ruumiiseen, jota Kristus tarkoitti. Se pitää säästää saarnatuoliin tai jonnekin muualle. Tässä hänelle tulee sanoa, mikä leipä ja viini on läsnä sakramentissa, eikä myydä sitä hänelle säkissä.²⁵ Tässä ei sovi lainkaan leikkiä hatun alla tai hiipiä pimeässä!²⁶

10. Sen tähden minun rehellinen neuvoni, josta olen tilivelvollinen Jumalalle sekä teille frankfurtilaisille ja missä tätä vain tarvitaan, on tämä:²⁷ Kenellä on sielunhoitajastaan julkinen tieto, että hän opettaa zwingliläisittäin, hänen tulisi välttää tätä ja mieluummin olla koko elämänsä ilman sakramenttia kuin ottaa se vastaan häneltä – niin, ja ennen vaikka kuolla ja kärsiä kaikkea tämän vuoksi. Mikäli hänen sielunhoitajansa on kaksikielinen, joka sanoo suullaan, että sakramentissa on todellisesti läsnä Kristuksen ruumis ja veri ja kuitenkin epäilet, että hän pettää²⁸ ja tarkoittaa jotain muuta kuin mitä sanat kuuluvat, niin mene vapaasti hänen luokseen ja pyydä häntä sanomaan selvästi, mitä hän käsillään antaa sinulle ja mitä sinä vastaanotat suullasi. Se mitä itsekukin sydämessään uskoo tai on uskomatta, voit tässä sivuuttaa. Kysy suoraan: Mitä tässä pidetään kädessä ja suussa?

11. Jos hän on kunnan hurmahenki (Schwärmer), joka haluaa olla kanssasi vilpittön, niin hän sanoo antavansa sinulle vain leipää ja viiniä, ja että sinun tulee tässä ajatella ja uskoa Kristuksen ruumiista ja verta jne.” Jos hän kuitenkin on silmäkääntäjä, joka tekee temppuja hattunsa alla, niin hän mutisee ja pyörittelee puuroa

suussaan ja vaahtoa: “Kyllä se riittää, että uskot siihen, ruumiiseen, jota Kristus tarkoittaa.” Miten hieno vastaus ja todistus siitä toivosta, joka meillä on, kuten Pietari opettaa (1. Piet. 3:15).

12. Voisin leikitellä tällaisten korkeiden henkien tavoin kaikkien uskonkappaleiden kanssa ja sanoa: “Ei ole välttämätöntä, että minä uskon, että kaikki kolme persoonaa on samaa jumalallista olemusta ja kukin näistä on todellinen Jumala, mutta riittää että uskot Kristuksen tarkoittamaan Pyhään Kolminaisuuteen, toisin sanoen mitä minä Areios tarkoitan. Hän ei kuitenkaan tarkoita mitään Kolminaisuutta. Edelleen ei ole välttämätöntä uskoa, että Kristus on tosi Jumala³⁰, mutta se riittää, että uskot Kristuksen tarkoittamaan Jumalaan, eli kuten minä, Areios, Sabellius, Mohammed jne. ajattelemme. He eivät kuitenkaan tarkoita mitään. Edelleen ei ole välttämätöntä uskoa, että Maria on oikea äiti ja neitsyt, mutta riittää, että uskot evankelistan tarkoittamaan neitseeseen eli mitä Kaifas ja juutalaiset ajattelevat. He pitivät häntä kuitenkin joutilaana huorana.³²

13. Kun tuollaiset saarnaajat haluavat pilailla, heidän tulisi ryhtyä johonkin muuhun ja jättää jumalalliset asiat rauhaan, ettei salama iskisi heihin. Mikäli he ovat tosissaan asiassa, niin heidät tulisi totisesti erottaa virasta ja saarnastuolista ja karkottaa maasta.³³ Sillä mitä on tämä kauhea ilveily, kun he haluavat opettaa kansaa sanomatta heille kuitenkaan mitään? Sen sijaan he ohjaavat heidät pimeään aukkoon sanoen: “Usko Kristuksen tavalla.” Mutta mitä Kristus tarkoitti, sitä he eivät tahdo sanoa, sillä he pelkäävät, että sanoessaan sen koko maailma sanoisi: Ei Kristus sitä tarkoittanut, se on vain sinun ja isäsi perkeleen yhteinen ajatus. Kumpikin käyttää Kristuksen nimeä valheittenne pahuuden peitteenä. Näin te haluatte johtaa meitä harhaan ja turmella.

14. Missä ikinä löytyy tällaisia saarnaajia, heillä on asiat oikein hyvin ja ovat löytäneet helpon tavan saarnata. He eivät tarvitse enää Raamattua eivätkä opiskelua. Sillä he voivat sanoa ihmisille joka kohdassa: “Rakkaat ihmiset, tyytykää siihen, että uskotte Kristuksen tavalla. Se kyllä riittää.³⁴ Kukapa ei pystyisi saarnaamaan näin? Kukapa ei mielellään olisi täällä oppilaana, jos meidän ei täytyisi nähdä vaivaa saarnaamisessa ja opetuksessa, vaan antaisimme sen vaivan Kristukselle ja sanoisimme: “Uskon mitä Kristuskin uskaa” tai vielä paremmin: “Annan Kristuksen uskoa puolestani ja murehtia, mitä minun tulisi uskoa.” Oi, eikö tällainen olisi hienoin kristitty ja kultainen veli! Näin sanovat myös paavilaisetkin!³⁵ He uskovat, mitä kirkko uskaa. Puolasta taas kerrotaan, että heidän tulee sanoa: “Uskon mitä kuninkaani uskaa.” Miksipä ei? Mikä voisikaan olla parempi usko kuin tämä, jossa on niin paljon vähemmän vaivaa ja huolehdittavaa?

15. Kerrotaan eräästä tohtorista, joka tapasi miilunpolttajan Prahan sillalla. Myötätunnosta köyhää maallikkoa kohtaan hän kysyi: “Hyvä mies, miten uskot?” Miilunpolttaja vastasi: “Siten kuin kirkko uskaa.” Tohtori sanoi tähän: “Mutta miten kirkko sitten uskaa?” Miilunpolttaja vastasi: “Niin kuin minäkin.” Myöhemmin kun tohtori teki kuolemaa, niin perkele ahdisti kovin hänen uskoaan eikä hän voinut rauhoittua minnekään, kunnes hän totesi: “Uskon kuten miilunpolttaja.”³⁶ Suuresta Tuomas Akvinolaisestakin on kerrottu,³⁷ että elämänsä lopulla hän ei voinut kestää perkelettä vastaan ennen kuin hän sanoi: “Uskon mitä tähän kirjaan on kirjoitettu.” Hänellä oli Raamattu käsissään. Suokoon Jumala, ettei meillä olisi liikaa tuollaista uskoa. Mikäli he eivät uskoneet muuta, niin sekä tohtori että miilunpolttaja uskoivat itsensä helvetin syvyyksiin. Samaan paikkaan uskovat itsensä myös sellaiset henget, jotka sanovat: “Uskokaa Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen. Se riittää.” Voi, miten hieno usko se onkaan! Sellainen usko ei vahingoita saatanaa.

16. Miten voisi hienommin pitää kansaa harhassa kuin tällaisella puheella? Sillä jos ollaan varmoja, ettei tarvitse huolehtia siitä, opetetaanko heille oikein vai väärin, he nukkuvat ja kuorsaavat kaikessa rauhassa, kysymättä enää mitään opista tai saarnasta. He ovat oppineet kerralla riittävästi, kun he tietävät ja uskovat, että Kristus uskaa heidän puolestaan. Mitä muuta nuo vapaat, iloiset ja varmat kristityt enää haluaisivat? Ellei sitten joku halua lisäksi oppia, ettei ole välttämätöntä tehdä hyviä töitä ja kärsiä pahuutta. Riittää, kun Kristus tekee ja kärsii. Anna hänen olla hurskas sinun puolestasi ja tehdä kaiken, niin sinun ei tarvitse uskoa eikä tehdä hyvää. Ja mikä on vahingollista, niin olkoon perkele meidän puolestamme epäuskoinen ja tehkään pahaa. Silloin hänen pitää mennä helvettiin meidän puolestamme, kuten Kristuksen piti mennä taivaaseen meidän puolestamme. Me, hyvät ystävät, taas jäämme maan päälle. Me syömme ja juomme varmoina, ettei meidän tarvitse mennä taivaaseen eikä helvettiin. Sepä minusta olisi ylistettävä sikolättiin rakennettu kirkko!

17. En kuitenkaan toivo, että tuollaiset kristityt ja saarnaajat rehentelevät tai teeskentelevät, että itse Luther neuvoi ja opetti tällaista. Sillä jos tietäisin ja olisin varma, että he imevät sellaista myrkyä kirjoistani ja syyttäisivät siitä minua, en säästäisi vaivaa hieroessani hieman heidän silmiään ja asettaessani silmälasit heidän

nenälleen ja kieltäessäni heitä lukemasta kirjojani värillisten lasien läpi. Sillä tiedän vallan hyvin perkeleen ja hänen apostoliensa rohkenevan kääntää minun sanani, missä vain voivat ja sitten johtavat minun nimelläni ihmisiä harhaan, eikä suostuttelua puutu. Näin ovat eräät samasta joukkiosta tehneet minulle usein ja vääntäneet sanojani heidän omiin tarkoituksiinsa. Juuri äskettäin he painattivat uudelleen saarnan³⁸, jonka olin pitänyt ennen kuin olin kuullut sakramenttilaisista. Kun he löysivät sieltä sanat "leipä ja viini", he ajattelivat, että Luther on mukana samassa villityksessä heidän kanssaan, vaikka saarna kyllä puolustaa itseänsä.

18. Kirjasessa hurmahenkiä vastaan³⁹ olen opettanut ja neuvonut, että mikäli kristittyä ahdistellaan kuvaannollista kieltä käyttävien toimesta⁴⁰, silloin hänen tulee pysyä lujana ja jäykkänä Kristuksen sanoissa ja uskoa, kuten sanat kuuluvat, että Kristuksen ruumis ja veri ovat leivässä ja viinissä ja tukeutua luottavasti Kristukseen. Mikäli Kristus on johtanut häntä harhaan, mikä on mahdotonta, niin hän vastaa siitä tuomiopäivänä. Siihen asti kristitty saa olla varma uskossaan ja pitäytyä näihin sanoihin ja tarkoittaa uskollaan sitä ruumista, jonka sanat itse antavat ja julistavat. Eihän ole opetettu uskomaan Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen. Sellaisen puheen myötä Kristuksen sanat katoavat silmistä ja usko lentää vapaana ilman sanaa kunkin omien ajatusten mukaisesti. Minä kuitenkin haluan omistaa sanan ja uskoa niin kuin ne kuuluvat. En usko Kristuksen tarkoittamaan ruumiiseen, joka on ulkopuolella ja erillään hänen sanastaan, vaan siihen ruumiiseen, jota hänen sanansa tarkoittavat ja miten ne kuuluvat. Tämä on hänen todellinen tarkoituksensa. Hän on sanonut ajatuksensa sanoina ja sanan kautta ilmoittanut meille. Hänen sanansa ulkopuolella ja ilman hänen sanaansa me emme tunne mitään Kristusta, vielä vähemmän Kristuksen ajatuksia. Sillä se Kristus, joka esittelee tarkoituksensa ilman Kristuksen sanaa, on kirottu saatana helvetistä. Hän käyttää Kristuksen pyhää nimeä ja sen alla kaupaa helvetillistä myrkkyä.⁴¹

19. Tämän haluan nyt huolissani sanoa varoitukseksi jokaiselle sitä tahtovalle, jos minun kirjoitukseni tai nimeni olisi kenties ahdistanut jotain. Vaikka en tiedä jonkun toimivan näin, enkä myöskään voi enkä halua syyttää ketään siitä, minun tulee kuitenkin olla varuillani tuon viekkaan lohikäärmeen ja sen suomujen (=kannattajien) pahuuden ja juonien vuoksi (Job. 41:6-7). Olenkin niin usein varoittanut, että se voi kyllä ryhtyä tällaiseen. Tosin olisi kohtuullista toivoa, että kukaan ei voi olla niin röyhkeä ja hävytön, että olisi tukenut harhansa vetoamalla minuun, koska minun tunnustukseni⁴² on julkisena koko maailmalle⁴³ ja minun kirjani todistavat väkevästi, miten suurella vakavuudella olen taistellut tätä harhaa vastaan. Hurmahengen pitäisi tuntea häpeää sydämessään viitatessaan tai käyttäessään edes yhtä kirjainta Lutherista oman harhansa tukemiseen. Lisäksi on koko maailmalle tullut julki ihana (Augsburgin) tunnustus ja sen puolustus⁴⁴, joita Augsburgissa moni Rooman valtakunnan korkeimmista säädyistä vapaasti tunnusti ja tuki Hänen Keisarillisen Majesteettinsa edessä. Paavilaisetkaan, vaikka ovatkin ylen määrin vihoissaan meille, eivät voineet syyttää meitä yhdestäkään hurmahenkien artiklasta. Me emme olleet mumisijoita tai tehneet temppuja hatun alla, vaan siinä on meidän kirkas, selkeä ja vapaa sanamme ilman mitään hämäryyttä ja hiiviskelyä.⁴⁵

20. Yhteenvetona⁴⁶ tästä kohdasta on järkyttävää kuulla⁴⁷, että yhdessä ja samassa kirkossa tai samalla alttarilla kumpikin puoli saisi ja vastaanottaisi saman sakramentin. Yksi osa uskoo saavansa pelkkää leipää ja viiniä, ja toinen osa taas uskoo vastaanottavansa Kristuksen todellisen ruumiin ja veren. Usein epäilen, onko uskottavaa, että saarnaaja tai sielunhoitaja olisi niin paatunut ja ilkeä, ja lisäksi vaikenee, kun voi antaa kummankin osapuolen mennä siinä kuvitelmassa, että he vastaanottavat yhden ja saman sakramentin, kukin oman uskonsa mukaisesti jne.⁴⁸ Jos tällainen pappi löytyisi, hänen sydämensä täytyy olla kovempi kuin kivi, teräs tai timantti. Hänen täytyy todellakin olla vihan apostoli. Turkkilaiset ja juutalaiset ovat paljon parempia. He kieltävät meidän sakramenttimme ja tunnustavat sen avoimesti. Niinpä he eivät petä meitä, emmekä lankea mihinkään epäjumalanpalvelukseen. Mutta näiden kavereiden tulee olla oikeita arkki-perkeleitä, kun antavat minulle ainoastaan leipää ja viiniä ja antavat minun luulla sitä Kristuksen ruumiiksi ja vereksi ja näin surkeasti pettävät minua. Se on liian kuumaa ja kovaa. Jumala iskee heitä ennen pitkää. Sen tähden jokainen, jolla on tällainen saarnaaja tai epäilee siitä, varo häntä kuin itse perkelettä.

21. Lisäksi minulta on pyydetty neuvoa ripistä⁴⁹ ja kuinka hyvien ja uskollisten sydämien tulisi käyttäytyä tässä asiassa, kun teidän saarnaajanne ovat sen täysin tuominneet ja tekevät siitä pilkkaa, erityisesti tavastamilla se on esitetty katekismuksessamme⁵⁰, missä opetamme nuorukaisia sanomaan kirkkoherralle tai papille: "Arvoisa Herra, jne."⁵¹ Jokaisen, joka ei tällaista halua, annamme nyt mielellämme tuomita ja häväistä opetustamme, katekismustamme ja kaikkia tapojamme. Me lohduttaudumme kuitenkin Jumalan ja koko maailman edessä sillä,⁵² että meidän viisaat tuomarimme ja tuomitsijamme eivät ole tähän mennessä esittäneet tai tehneet

mitään parempaa, ei yhdessäkään kohdin. Sitä vastoin he ovat aiheuttaneet yllin kyllin suurta onnettomuutta. Haluaisimme nähdä sen kerran loppuvan. He ovat minusta huonoja mestareita, jotka pystyvät ainoastaan tuomitsemaan, mitä toiset tekevät, eivätkä tee itse mitään sen paremmin. Tällaista voidaan kutsua Mestari saivar-telijaksi, "joka voi laittaa suitset hevosen perään ja sitten ratsastaa tietään takaperin. Oman säkkipillin kaiku on kaikkein paras."⁵³

22. Emme pakota ketään ripittäytymään,⁵⁴ kuten kaikki kirjoituksemme todistavat. Kuka ei sitä halua, olkoon ripittäytymättä. Samoin emme painosta niitä, jotka eivät halua meidän katekismustamme ja opetuksiamme. Tässä kukaan ei sido toista. Meitä on, Jumalan kiitos, runsaasti opetettu, että Kristus, meidän Herramme, ei tahdo sietää yhtään ylpeää ja itsepäistä henkilöä valtakunnassaan. Miksi meidän sitten tulisi pakottaa tällaisia ylpeitä henkiä väkivalloin hänen valtakuntaansa? Anna heidän vain mennä kuin akanat, joita tuuli ajaa (Ps. 1:4); heidän tulensa löytää varmasti heidät. Meidän opetuksemme kelpaa kuitenkin niille, jotka etsivät tosis- saan pelastustaan ja evankeliumista jotain korkeampaa kuin lihan vapautta, lihan, munien ja voin syömistä, paaston ja rukouksen välttämistä, jne. Tämä on hurmahenkien korkeinta taitoa ja henkeä, vaikkakaan he eivät sitä ensimmäisenä löytäneet eikä heidän henkensä ollut sen lähde.⁵⁵ Lisäksi he eivät sitä edes oikein ymmärrä eivätkä osaa todistaa eikä puolustaa perusteellisesti yhtään kohtaa. He vain meuhkaavat, huutavat, revivät ja tuhoavat kirkkoja ja saavat rahvaan hulluksi. Se ei opi ymmärtämään sitä eikä tätä, kuten pyhä Paavali kirjoit- ta: "jotka aina ovat opetusta ottamassa, eivätkä koskaan voi päästä totuuden tuntemiseen" (2. Tim. 3:7).

23. Neuvomme niille, jotka sitä tässä asiassa halusivat, kuuluu näin: Ripissä on kaksi osaa. Ensimmäinen osa on kertoa synneistä. Tässä osassa, (ennen kuin hurmahenget edes osasivat unelmoida siitä), me olemme Juma- lan armosta vapahtaneet ja vapauttaneet omantunnot sietämättömästä kuormasta ja mahdottomasta kuuliaisuu- desta paavin laille, joka vaati luettelemaan jokaisen synnin.⁵⁶ Herkille omilletunnoille tämä kohdistaa sellaisen ahdistuksen ja tuskan, että niiden täytyy joutua epätoivoon. Hänellä (paavilla) ei ollut mitään parempaa kuin kuuliaisuuden työ, jolla ansaittaisi syntien anteeksianto ja hyvitys.⁵⁷ Se oli pelkkää suurta ja loppumatonta kidutusta, koska tuo työ oli mahdoton. Näin hän lohdutti kurjia omiatuntoja. Suuresta ja ihanasta vapaudesta meidän pitäisi olla tyytyväisiä ja kiittää Jumalaa lakkaamatta kuin valtavasta ja sanomattoman lohdullisesta lahjasta. Jos paavi olisi tiennyt tällaisesta vapaudesta, ja sitten pannut sen myytäväksi vuosittaisilla markki- noilla (kuten kaikki muukin on hänellä myynnissä), niin hänelle olisi satanut tuhannen guldenia kuninkailta ja ruhtinailta, sata guldenia kreiveiltä ja aatelisilta sekä kultakin porvarilta ja viljelijältä guldeni ja groschen⁵⁸. Hän olisi saanut kolme maailmallista kultaa ja hopeaa yhdessä vuodessa. Nyt me omistamme tämän kaiken ilmaiseksi ja kuitenkin meidän kiitoksemme Jumalalle on sellaista, että hänen sopisi iskeä alas helvetin tulella tuomiopäivänä.

24. Tämän vapauden rinnalla me säilytämme käytännön, että rippilapsi kertoo joistain synneistä, jotka painavat häntä raskaimmin. Me emme tee näin ymmärtävien tähden, sillä kirkkoherraltamme, kappalaiselta, maisteri Philipiltä ja sellaisilta henkilöiltä, jotka tietävät, mitä synti on, niiltä emme vaadi tässä mitään. Mutta koska rakas nuoriso varttuu päivittäin ja tavallinen ihminen ymmärtää vähän, niin heidän tähtensä meidän tulee säi- lyttää tämä tapa, että he kasvaisivat kristilliseen elämään ja käsitykseen. Tällainen rippihän ei ole vain syntien tunnustamista varten, vaan siinä myös kuulustellaan, osaavatko he Isä meidän, uskontunnustuksen, kymmenen käskyä ja mitä muuta katekismuksessa on. Olemmehan nähneet, miten vähän rahvas ja nuoriso oppivat saar- nasta, ellei heiltä henkilökohtaisesti kysellä ja kuulustella. Missä muualla tätä voisi toteuttaa paremmin ja ke- nelle se on tarpeellisempi kuin niille, jotka menevät nauttimaan sakramenttia.

25. On varsin totta, että jos saarnaaja ainoastaan ojentaa leivän ja viinin sakramenttina, hän ei paljoa piittaa, kenelle hän sen antaa, tai mitä vastaanottajat osaavat tai uskovat. Siinä syö sika toisten rinnalla ja sellaiset (saarnaajat) ovat kyllästyneet tuohon vaivaan. He pitävät mieluummin raakoja ja hulluja pyhimyksiä, eivät ajattele kasvattaa yhtään kristittyä, vaan haluavat toimia niin, että kolmen vuoden kuluttua kaikki on tuhattu, ei ole enää Jumalaa eikä Kristusta, ei sakramenttia eikä kristittyjä. Kun me kuitenkin ajattelemme kasvattaa ja jättää jälkeemme kristittyjä, ja antaa sakramentissa Kristuksen ruumista ja verta, niin emme halua emmekä voi antaa tuota sakramenttia yhdellekään, ellei häntä ole ensin tutkittu, mitä hän on oppinut katekismuksesta ja haluaako hän luopua synneistä, joita hän on (katekismusta) vastaan tehnyt.⁵⁹ Emme halua tehdä Kristuksen kirkosta sikolättiä (Matt. 7:6) ja antaa jokaisen juosta tutkimatta sakramentille kuin sian kaukalolle. Sellaisen kirkon me jätämme hurmahengille.

26. Tämän me olemme saaneet kristinuskon alusta.⁶⁰ Sillä sieltä me löydämme ja omaksumme tavan, missä uskontunnustus, Isä meidän ja kymmenen käskyä liitettiin lyhyeksi kaavaksi (Form) ja opiksi nuorille ja yksinkertaisille ihmisille. Alusta saakka tätä kutsuttiin katekismukseksi. "Katekismukseksi" (sanovat kreikkalaiset) kutsutaan opettamista, jossa kysytään ja kuulustellaan, aivan kuten koulumestari antaa oppilaiden toistaa opetuksen nähdäkseen osaavatko he sen vai eivät. Samoin tulee kuulustella rahvasta ja antaa heidän osoittaa, miten he osaavat katekismuksen osat, ja tuntevatko he synnit, joita he ovat tehneet ja ovatko halukkaita oppimaan lisää ja tehdä parannuksen. Mikäli eivät, niin heitä ei voi laskea nauttimaan sakramenttia. Ollakseen Kristuksen uskollinen palvelija kirkkoherra ei saa, mikäli mahdollista, koskaan heittää sakramenttia sioille ja koirille (Matt. 7:6). Hänen tulee kuulla, mitä ihmisiä he ovat. Mikäli he pettävät häntä eivätkä puhu totta, niin hän on syytön. He ovat itse pettäneet itseään.

27. Samoin on myös vanhan saksalaisen sanan *Bejicht*⁶¹ kanssa. Sitä käytettiin, kun pyhiä piispoja kutsuttiin *confessores*, *Bejichter* eli tunnustajiksi.⁶² *Bejichten* tarkoittaa tunnustamista. Sana *Urjicht* on edelleen käytössä oikeudessa. Siellä sanotaan: "das jicht er, das hat er bejicht" eli *hän tunnustaa tai on tunnustanut*.⁶³ Sanassa *Bejicht* on kaksi eri i-kirjainta.⁶⁴ Se on ajan saatossa muuttunut yksittäiseksi i:ksi, ja väärin käytettynä se kirjoitettiin *Beicht* ja lausuttiin yhdellä i:llä. Näin monet muutkin vanhat saksalaiset sanat ovat turmeltuneet. Siksi *Bejichter* eli tunnustaja osaa syntiensä tunnustamisen lisäksi myös lausua, mitä hän on oppinut uskontunnuksesta ja Kristuksesta ja mikä on niiden vastaista.⁶⁵ Näin he tottuvat tunnustamaan sellaista myös vanhemmille, koulumestarille ja kirkkoherralle ja tarvittaessa tunnustavat vielä tuomarille, mikä saattaa maksaa henkemme. Tämän takia pyhä Cyprianuskin kutsuu marttyyreita *confessoreiksi* eli tunnustajiksi.⁶⁶

28. Tämä käytäntö on vanhaa, kiitettävä, kristillistä ja välttämätöntä kasvatusta, jossa kristittyjä harjoitetaan ja valmistetaan elämään oikein, oppimaan Kristusta ja tunnustamaan häntä maailman edessä. Siksi on helppo huomata, miten oppimattomia ja kyvyttömiä opettajia ovatkaan ne, jotka tuomitsevat tällaisen (käytännön) Jumalan kieltämänä, aivan kuin he tietäisivät mainiosti, mikä on Jumalan käsky. Epäilemättä on Jumalan käsky opettaa ja oppia hänen sanaansa niin julkisesti kuin yksityisesti, niin kuin parhaiten voimme. Vaikka hän ei määrää erityisiä paikkoja, henkilöitä, tapoja ja aikoja hänen sanansa opettamiseen ja oppimiseen, niin noita ymmärtämättömiä opettajia tulisi opettaa, sillä Jumala haluaa, että hänen sanaansa edistetään kaikin tavoin joka päivä ja kaikkialla. Onhan hän käskenyt myös Mooseksen (laissa), että heidän tulisi ajatella hänen käskyjäänsä kulkiessaan, istuessaan ja se tulisi kirjoittaa joka paikkaan (5. Moos. 6:7-9). Kun kirkkoherra ei voi edistää Jumalan sanaa aina, kaikkialla ja jokaiselle, niin hän saa oikean hetken, paikan ja henkilön, kun tullaan ripittäytymään. Saatana, näytä, miten toimitaan ilman ja vastoin Jumalan käskyä! Kuinka peräti pyhiä ovatkaan nämä hurmahenget, kun he estävät Jumalan sanan opetusta tässä paikassa ja hetkessä, vaikka meidän velvollisuutemme on opettaa sitä aina ja kaikkialla mahdollisuuksiemme mukaan. He ovat hyödyttömiä huutajia, jotka eivät tiedä mitään, ei siinä mitä he sanovat ja mitä väittävät (1. Tim. 1:6-7). Siksi jokainen hurskas sydän kavahtakoon heitä. He eivät opeta kenellekään mitään, sillä he eivät itse osaa mitään.

29. Huomaa, että paavilaiset ovat täysin tukahduttaneet tuon jalon ripin kohdan ja tehneet siitä pelkästään petollista ja sietämättömän piinallista syntien luettelemista. He ovat tehneet siitä hyvän työn, jolla Jumala sovitetaan ja synnit hyvitetään. Tämä tuotti niin paljon kultaa ja tavaraa, että siitä tuli koko maailman epäjumala. Siinä ei kuitenkaan ollut mitään opetusta, kuulustelua, ei ripin tai Kristuksen tunnustamisen harjoitusta. Nyt kun olemme jälleen ottaneet sen käyttöön, saatana ja hänen apostolinsa haluavat tukahduttaa sen. Mutta mitä minä siitä. Joka ei sitä halua, olkoon ilman. Mutta älköön silti ottako tai tuhotko sitä meiltä ja muilta hurskailta, jotka sitä tarvitsemme ja ymmärrämme sen hyödyn. Sanotaan: "Antaa tietämättömän pysyä tietämättömydessään"⁶⁷. Vaikka minulla olisi tuhansittain maailmoja, luopuisin niistä ennen kuin antaisin seurakunnan menettää pienenkään osan tästä ripistä. Niin, paljon mieluummin sietäisin paavin tyranniaa paastoissa, juhlapäivissä, vaatteissa, pyhissä paikoissa, tonsuurissa, kaavuissa ja muussa, mikä ei vahingoita uskoa, kuin että kristityiltä riistettäisiin rippi. Sehän on kristityn ensimmäinen, tarpeellisin ja hyödyllisin koulu. Siinä he oppivat ymmärtämään ja harjoittamaan Jumalan sanaa ja uskoa. Tätä ei voida tehdä niin hyvin julkisessa opetuksessa ja saarnassa.

§30 Toinen osa ripistä on synninpäästö, jonka papit julistavat Jumalan puolesta. Se ei sen tähden olekaan mitään muuta kuin Jumalan sanaa, jolla hän lohduttaa ja vahvistaa sydäntämme huonoa omaatuntoa vastaan. Meidän tulee uskoa ja luottaa häneen kuin itse Jumalaan. Mutta joka on niin sokea, että hän ei näe tätä tai on niin kuuro, ettei hän kuule sitä, hän ei totisesti tiedä, mitä on Jumalan sana ja kristillinen usko ja lohdutus. Mitä

hyvää voi sellainen opettaa? Mutta jos hän näkee ja kuulee sen ja sitten tietoisesti tuomitsee tämän osan ripistä, niin hän on selvästi perkele eikä ihminen. Sellainen henkilö asettuu tietoisesti Jumalaa vastaan ja estää puhumasta ihmisille Jumalan sanaa sydänten lohdutukseksi ja uskon vahvistukseksi. Sellaista saa pitää Jumalan ja kaikkien ihmisten sekä erityisesti pyhän kristikunnan vihollisena. Missä tällaisia saarnaajia on, niitä tulee kaikkien hurskaiden kristittyjen totisesti kavahtaa kuin lihaan tullutta paholaista. Jumalan sanan tulee olla ja kulkea vapaasti ja sitä tulee julistaa ja sillä lohduttaa kaikkia sekä julkisesti että yksityisesti.

31. Tämä osa (synninpäästö) ei ole hyödyksi ja tarpeellinen ainoastaan nuorille ja rahvaalle, vaan jokaiselle. Sitä älköön kukaan halveksiko, olkoon kuinka oppinut ja pyhä tahansa. Kukapa on noussut niin korkealle, ettei tarvitse Jumalan sanaa tai voi halveksia sitä? Tämä ripin osa on suurin syy, miksi käytän sitä. En halua enkä voi olla ilman sitä. Se antaa minulle usein ja vielä päivittäin suuren lohdutuksen, jos olen surullinen ja huolissani. Hurmahenget taas, kun he ovat itsevarmoja, eivätkä tiedä mitään murheesta ja ahdistuksista, väheksyvät helposti lääkettä ja lohdutusta. Lisäksi he ottaisivat ne pois ja estäisivät niiltä, jotka niitä tarvitsevat. Jos he ovat kylläisiä, heidän tulisi kuitenkin antaa nälkäisten syödä. Jos he ovat pyhiä, heidän tulisi kuitenkin sallia syntistenkin tulla pyhiksi. Jos he eivät enää tarvitse Jumalaa ja hänen sanaansa, heidän tulisi kuitenkin jättää se niille, jotka sitä vielä tarvitsevat. Kuten sanottu⁶⁸, raivoamalla suuressa sokeudessaan ja tyhmyydessään, he osoittavat, kuin he eivät olisi milloinkaan oppineet, mitä ovat Jumalan sana, usko, lohdutus, Kristus ja omatunto. Sokea taluttaa sokeaa ja kumpikin lankeaa samaan kuoppaan (Luuk 6:39). Antakaa heidän siksi mennä ja yhä langeta. Varo sinä heitä.

32. Me käytämme siis rippiä kristillisyyden harjoittamisena. Ensimmäisessä osassa me opettelemme lakia, toisessa evankeliumia. Ensimmäisessä osassa me opimme käyttämään lakia oikealla tavalla, kuten pyhä Paavali sanoo (1. Tim. 1:8), nimittäin tuntemaan ja vihaamaan syntiä. Toisessa osassa me opettelemme evankeliumia ja tarttumaan oikein Jumalan lupauksiin ja lohdutukseen sekä toteuttamaan sen, mitä saarnatuolissa saarnataan. Vaikka saarnaaja voi opettaa lakia ja evankeliumia saarnastuolista, hän jättää sen kuitenkin siihen eikä harjoita, kysy tai kuulustele keneltäkään, miten hän sen ymmärtää, niin hän ei voi nähdä, mitä (saarnasta) puuttuu ja ketä hänen tulisi vielä lohduttaa tai ketä nuhdella, koska hänellä ei ole edessään yksityistä henkilöä, jota hän voisi opettaa. Vaikka kuulija kuuleekin saarnassa kumpaakin (laki ja evankeliumi), niin hän tarttuu siihen vahvemmin ja varmemmin, mikäli sitä puhutaan erityisesti hänelle yksittäisenä ihmisenä. Tätä toista osaa olemme laajentaneet paljon ja riittävästi.

33. Me siedämme sen, että he kääntävät sanamme ivallisesti, kun me olemme katekismuksessa opettaneet lapsiamme sanomaan rippi-isälle, *Arvoisa herra, jne.*⁶⁹ Joka ei halua sanoa *Arvoisa Herra*, hän sanokoon: rakas herra, tai rakas isä⁷⁰. Me emme pakota tai tuomitse ketään noilla sanoilla. Meillä on Jumalan käsky, joka vaatii meitä opettamaan nuorisolle säädyllisyyttä ja kunnioittamaan vanhoja, erityisesti pappeja (1. Tim. 5:17) sekä olemaan heille nöyriä. Samoin Jumala sanoi leeviläisille Mooseksen kautta: Opeta Israelin lapsia osoittamaan kunnioitusta, jne. (3. Moos. 21:8)⁷¹. Niinhän maallinen kurikin vaatii, että nuoriso ja tavallinen kansa käyttäytyy vaatimattomasti ja kunnioittaa vanhoja ja opettajia. Mutta kun hurmahenget pilkkaavat tällaista välttämättömyyden järjestystä, niin voidaan huomata, että heidän korkea henkensä on vain häijyä ja tarkoituksellista vihaa ja kateutta, ei ainoastaan meidän oppiamme ja Jumalan sanaa vastaan, vaan myös kaikkea maallista järjestystä ja kunniaa vastaan. Kapinahenki löyhkää heidän kurkustaan. He haluaisivat mielellään kaikista samanarvoisia eivätkä siedä mitään eroja, toki vain siihen asti, että lopulta vain heitä kutsuttaisi arvoisiksi herroiksi, eikä ketään muuta. Müntzerkin halusi tappaa jokaisen herran ja olla yksin herra⁷².

34. Soisin nuorison ja tavallisen kansan tottuvan sanomaan, ei ainoastaan "arvoisa herra", mutta myös "pyhä herra" ja "pyhä isä". Heidän pitäisi kutsua myös rippiä pyhäksi, synninpäästöä pyhäksi, saarnaa pyhäksi ja kaikkea Jumalan sanaan kuuluvaa. Samoin pyhä Augustinus ja Hieronymus ja muut kirkkoisät kutsuivat toisiaan pyhiksi⁷³. Toivoakseni se ei rikkonut heiltä yhtään luuta⁷⁴ eikä perustanut suurta harhaoppia, sillä tällainen kunnia ei kohdistu henkilöön vaan virkaan ja Jumalan sanaan. Jos paavikunnassa ei olisi muuta erhettä kuin että paavia kutsutaan Kaikkein Pyhimmäksi, niin kutsuisin häntä Kolminkertaisesti Kaikkein Pyhimmäksi.

35. Voi, miten sokeita taluttajia (Matt. 15:14) he ovat ja pysyvät. He sekoittavat ulkonaisen ja sisäisen keskenään. He ovat nähneet savua, mutta eivät tiedä, missä tuli palaa. Meiltä he ovat kuulleet⁷⁵, (mistä muualta-

kaan?) että Jumalan edessä me olemme hengessä kaikki yhdenvertaisia. Tämän he selittävät ulkonaiseen ole-
mukseen ja haluavat tehdä kaikista yhdenvertaisia. Miten kiitettävää nuorisoa ja kansaa perkele kasvattaakaan
meille näiden sokeiden taluttajien avulla. Nuoret astuvat vanhojen kurkun päälle ja rahvas polkee jalkoihinsa
esivallan sekä kuuliaisuuden sitä kohtaan. Nuorissa ja tavallisessa kansassa on jo liikaa vallattomuutta ja kui-
tenkin heidän johtajansa ajattelevat panna heidän turkkinsa täyteen kirppuja ja sitoa kanoille pyrstön.⁷⁶ Heitä
ajaa heidän isänsä, valehtelija ja murhaaja (Joh. 8:44).

36. Koska näen tällaisten konnien nousevan, niin pyydän ja kehotan teitä kaikkia yhdessä ja erikseen, sekä
raatia että seurakuntaa, että otatte opetukseni ja vilpittömän neuvoni vastaan myönteisesti. Tarkoitan tällä hy-
vää. Kokemus on opettanut minua niin usein, että minun täytyy huolehtia kaikesta. Tarkkaile tilannetta; “älä
pistä pussia päähäsi”. Tällöin ei sellaisia saarnaajia olisi keskellänne eikä heitä tulisi. Paholainen on veijari.
Ennen kapinaa varoitin mühlhausenilaisia Müntzeristä. Painatin siitä oheisen kopion teille ja kaikkiin kaupun-
keihin varoitukseksi.⁷⁷ En tiedä, oliko neuvosto kyvytön toimimaan tuolloin, vai miten asiat menivät. Se mitä
seurasi, tiedetään nyt jälkeenpäin valitettavasti liiankin hyvin. En mielelläni ennusta, mutta sydämessäni pel-
kään pahinta näistä julkeista hengistä. Tähän mennessä he eivät ole saaneet aikaiseksi mitään hyvää, mutta
paljon pahaa. Jumala estäköön heitä ja säilyttäköön teitä ja kaikkia hurskaita sydämiä hänen puhtaassa sanas-
saan ja oikeassa uskossa Kristukseen, meidän Herraamme. Hänelle olkoon kiitos ja kunnia iankaikkisesti. Aa-
men.

Teidän aulis palvelijanne

Tohtori Martti Luther